

HELENA WAGNER (1934–2009)

Helena Wagner z d. Szymeja urodziła się 9 lipca 1934 roku w Boguminie w Czechosłowacji, w rodzinie nauczycielskiej. Okupację spędziła w Rychwałdzie (ČSR). Do 1945 roku uczyła się w domu. Następnie uczęszczała przez rok do gimnazjum. Z powodu obywatelstwa polskiego swoich rodziców musiała przenieść się do Szkoły Wydziałowej w Lutyni. W 1947 roku przeprowadziła się razem z rodzicami i bratem do polskiego Cieszyna, gdzie uczęszczała do II Cieszyńskiego Liceum Ogólnokształcącego, które ukończyła, zdając maturę w 1951 roku.

W latach 1951–1956 studiowała na Uniwersytecie Jagiellońskim filologię słowiańską. Kończąc studia, uzyskała stopień magistra filologii. W roku akademickim 1956/1957 uzupełniała studia przedmiotami pedagogicznymi i równocześnie odbywała praktykę w szkole ogólnokształcącej. Następnie po roku wykonywania prac zleconych w Pracowni Słownika Prasłowiańskiego PAN uzyskała etat w Liceum Ogólnokształcącym w Tychach. Równocześnie uzyskała urlop w Związku Harcerstwa Polskiego, jako że w latach 1957–1960 pełniła w Komendzie Chorągwi ZHP Katowice funkcję zastępcy komendanta Hufca Cieszyn oraz instruktora w Głównej Kwaterze ZHP w sztabie „Nieprzetartego Szlaku”. Była to Jej pierwsza odpowiedzialna, kierownicza funkcja i dlatego w tym miejscu należy przytoczyć opinię, którą wydał ZHP: „Z obowiązków wywiązuje się bardzo dobrze. Jest instruktorem harcerskim o dużych wartościach społeczno-politycznych, o szerokim zmyśle programowo-metodycznym z dużą inicjatywą i umiejętnościami organizatorskimi. Kierowała szeregiem ciekawych akcji programowych o dużych wartościach wychowawczych. Zasługuje na pełne

uznanie i poparcie”. Opinia ta została wydana na prośbę zainteresowanej w celu dołączenia do dokumentacji niezbędnej przy przyjęciu w 1961 roku do pracy na Uniwersytecie Jagiellońskim na stanowisko asystenta naukowo-technicznego w bibliotece Katedry Filologii Słowiańskiej. Bardzo szybko została tutaj doceniona jako niezwykle pracowity, energiczny i dobry organizator. Fakt ten znalazł potwierdzenie w opinii dyrektora Biblioteki Jagiellońskiej, jako jednostki odpowiedzialnej i mającej pieczę nad bibliotekami instytutowymi, gdy w 1963 roku powierzano Jej prowadzenie biblioteki, którą zorganizowała od podstaw po podziale biblioteki Instytutu Językoznawstwa. W latach 1961–1967 angażowała się bardzo aktywnie w ruchu kulturalnym ZSP, współpracując z Zespołem Pieśni Słowiańskiej UJ „Słowianki”. Trzeba tutaj dodać dwa ważne fakty, które zapewne wpłynęły na dalszą pracę zawodową i zainteresowania Heleny Wagnerowej. Mianowicie, założenie w 1959 roku przez przyszłego męża dra Zdzisława Wagnera, znanego sławisty, wspomnianego wcześniej Zespołu Pieśni Słowiańskiej oraz zawarcie w tym samym roku przez Nią ślubu.

Będąc osobą ambitną i przewidującą, w 1969 roku złożyła egzamin bibliotekarski, uprawniający do ubiegania się o stanowisko bibliotekarza dyplomowanego. Zdanie wspomnianego egzaminu było poprzedzone odbyciem w Bibliotece Jagiellońskiej kursu bibliotekarskiego II stopnia i praktyką. Ówczesny dyrektor Biblioteki Jagiellońskiej prof. dr Jan Baumgart w opinii wystawionej w tym czasie napisał: „W czasie kursu zorganizowanego w BJ [...] dla pracowników bibliotek zakładowych wyróżniła się wśród uczestników znajomością zagadnień bibliotekarskich i żywym zainteresowaniem dla tych problemów. Obecnie odbywa w Bibliotece Jagiellońskiej przeszkolenie w zakresie zbiorów specjalnych. Ze względu na poziom wiadomości zasługuje na dopuszczenie do egzaminu bibliotekarskiego dla bibliotekarzy dyplomowanych”.

Cały swój czas poświęcała pracy zawodowej, naukowej, swoim zainteresowaniom indywidualnym i obowiązkom domowym. Jej zainteresowania oscylowały w szerokim tego słowa znaczeniu między slawistyką (biegle posługiwała się językiem czeskim i serbsko-chorwackim) a historią, geografiami i kulturą narodów południowosłowiańskich. W 1970 roku brała czynny udział w III Seminarium języka, literatury i kultury macedońskiej organizowanym przez uniwersytet w Skopiu.

W dniu 1 lipca 1972 roku została przeniesiona do Biblioteki Jagiellońskiej i powołana na stanowisko adiunkta bibliotecznego na nieobsadzonym etacie po odejściu z pracy bibliotekarza dyplomowanego dr hab. Ireny Bar-Święch. Uroczyste ślubowanie odbyło się w obecności wicedyrektora Biblioteki Jagiellońskiej mgr Ludwika Tabeau. W latach 1973–1983 Helena Wagner pełniła funkcję kierownika Sekcji Centralnego Katalogu, otrzymując samodzielne stanowisko pracy, a następnie do końca września 1984 roku Sekcji Instruktażu i Nadzoru Oddziału Bibliotek Instytutowych UJ. Po zdaniu egzaminu na bibliotekarza dyplomowanego kontynuowała pracę nad przygotowaniem pracy doktorskiej pod kierunkiem prof. dr. Antoniego Knota z uniwersytetu we Wrocławiu. Studia doktoranckie Helena Wagner podjęła jeszcze podczas pracy w bibliotece Katedry Filologii Słowiańskiej. Temat rozprawy brzmiał: „Sieć bibliotek instytutowych i zakładowych Uniwersytetu Jagiellońskiego”. Pracując już w Bibliotece Jagiellońskiej, otrzymała w 1974 roku urlop naukowy na dokończenie rozprawy doktorskiej i z końcem tego roku odbyła się obrona pracy. Zaraz po tym fakcie, już w 1975 roku, została powołana na stanowisko kustosa dyplomowanego.

W latach 1984–2000 (do przejścia na emeryturę) pełniła nieprzerwanie funkcję kierownika Oddziału Bibliotek Instytutowych UJ. Ten okres był bardzo owocny w dokonania twórcze. Pisała dużo artykułów, udzielała się przy organizowaniu wystaw, doglądała pracę oddziału i wszystkich bibliotek instytutowych. Była kontynuatorką, po poprzedniej kierownicze mgr Ludwice Tabeau, wielkiego przedsięwzięcia, którym była inwentaryzacja wszystkich bibliotek instytutowych (42 biblioteki) rozłożona na okres 10 lat. W tych latach, uzyskawszy urlop naukowy, wyjechała w ramach wymiany bezpośredniej do ZSRR (1988). W tym samym trybie była w Niemczech (Jena – 1993).

Ukoronowaniem bibliotekarskiego awansu zawodowego było powołanie Heleny Wagner w 1987 roku na stanowisko starszego kustosa dyplomowanego. Od tego momentu do przejścia na emeryturę przyznano Jej wiele nagród, podziękowań i pochwał. W 1996 roku Komisja Oceny Nauczycieli Akademickich Uniwersytetu Jagiellońskiego oceniła Jej działalność naukową, dydaktyczną i organizacyjną wyróżniająco.

Następną ogromną pracą i przedsięwzięciem była komputeryzacja bibliotek instytutowych i włączenie ich do wspólnego systemu – Virginia Tech Library System (VTLS). Wymagało to dużego zaangażowania samego kierownika, jako jednego z koordynatorów i pracowników samego oddziału, całej Biblioteki Jagiellońskiej i sieci bibliotek. Trzeba tutaj wspomnieć o kursach i szkoleniach niezbędnych do obsługi programu VTLS. W 1993 roku taki kurs został zorganizowany na potrzeby wszystkich zainteresowanych.

W tym miejscu należy wspomnieć o dorobku naukowym, na który składa się obok drobnych artykułów obszerna bibliografia (169 stron) dzieł pisarzy jugosłowiańskich: *Poljski prevodi jugoslovenskih pisaca*, Novi Sad 1971, bibliografia polskich artykułów o pisarzach jugosłowiańskich, poprzedzona wstępem i obejmująca okres od 1827 do 1970 roku, *Bibliografija poljskih prevoda dela jugoslovenskim piscima. Zbornik za slavistiku*, Novi Sad 1971 (90 stron). Ponadto w latach 1961–1970 opublikowała 6 artykułów o tematyce słowiańskiej, które ukazały się w czasopiśmie „Zwrot”, wychodzącym w czeskim Cieszynie.

Warto przytoczyć Jej prace prezentujące polonika wschodnioniemieckie oraz opracowanie dziewięciu haseł dotyczących rękopisów przechowywanych w bibliotekach instytutowych UJ: *Zbiory rękopisów w bibliotekach i muzeach w Polsce*, Warszawa 1988. Napisała wiele artykułów poświęconych historii i kulturze Zaolzia, Jugosławii, pedagogice (Jan Amos Komenski).

W styczniu 1999 roku ze względu na terminową emeryturę Helena Wagner złożyła prośbę do rektora, zaopiniowaną bardzo pozytywnie przez dyrektora prof. Krzysztofa Zamorskiego, o przedłużenie umowy o pracę do 30 września 2000 roku. Jedną z motywacji tego kroku była potrzeba dokończenia zaczętych już prac nad komputeryzacją Biblioteki Jagiellońskiej i sieci bibliotek instytutowych.

W dniu 1 października 2000 roku Helena Wagner, odchodząc na emeryturę, otrzymała za całokształt i wieloletnią pracę Złoty Krzyż Zasługi.

Dnia 3 stycznia 2009 roku zmarła, pozostawiając po sobie pamięć i dorobek naukowy. Zachowała się w pamięci pracowników Biblioteki Jagiellońskiej jako człowiek skromny, prostolinijny, życzliwy, z wielką kulturą i dbający o osoby ze swego otoczenia.

Jerzy Bednarczyk